

הפכת אוקטובר הגדולה התנהלה תחת סיסמתו של וולדימיר איליץ' לנין: "כל הי שלטון — לסובייטים!"

השבוע נתברר כי סיסמה מתאימה מאד למצב המתגבש בברית-המועצות, יצירת כפיו של לנין, היא: "כל השלטון — לצבא!"

18 בכרומייר. בעית היחסים בין הצבא וה"שלטון" היתה מאז ומעולם בעית-הבעיות של כל דיקטטורה. הדיקטטורה של הפרולטריון לא יצאה מכלל זה. כי בדיקטטורה המגבילה את כושר ההמונים להגיע לידי מעשה פוליטי עצמאי, עולה עד אין שיעור כוחו של זה המחזיק בנשק. "מי שיש לו הברזל, יש לו הלחם!" אמר ב"שעתו" המהפכן הצרפתי בלאנקי, שלנין היה רגיל להזהיר את אנשיו מפני השפעתו. מי שיש לו הברזל, יכול להשתלט גם על מנגנון-השלטון.

במילון הקומוניסטי ישנו מושג מוכר לסכנה זו. היא נקראת בשם "בונאפארטיזם", על שם הגנרל בונפארט הקטן, שהמהפכה הצרפתית הפך קידה בידי את צבאה — ושהשתמש בצבא זה כדי להשתלט על פאריס ולהכריז על עצמו כעל הקיסר נפוליון הראשון.

נפוליון לא היה אנטי-מהפכני בהכרח. להיפך, הוא חשב את עצמו לירשה האמיתי של המהפכה, האיש שנועד עליידי ההשגחה העליונה לטאטא מן השלטון את מנהלי הרקובים והמוש"חתיים, לטהר את האוירה — ולשאת את דבר המהפכה, בכוח הנשק, אל הגילוס ואל החלגה.

במידה מסוימת ביצע נפוליון את חלמו זה. לכל מקום שם הגיעו חיליו, הביא גם את סיסמת המהפכה: "חירות — שוויון — אחווה". תחת מגפי צבאו התמוטט המשטר הישן של אירופה, חדרה רוח חדשה לחורים המעובשים של ארמונות המלכים.

אולם נפוליון חיטל את המהפכה. הוא רוקן את מוסד-תיה מכל תוכן. זרפתותיו הביאו לחורבן חיצוני ופנימי. יום השתלטותו על ה

מדינה, שנקרא בלוח-השנה המיוז'ח של המהפכה הצרפתית בשם היום ה-18 של חודש כרומייר, נשאר אות-אזהרה לעיניו של כל מהפכן — ובמיוחד לעיני הקומוניסטים.

בונאפארט הסובייטי.

בעיית הצבא העסיקה את ראשי המהפכה מיום הקמת המדינה הי סובייטית.

בשנים הראשונות היתה זאת בעיה קלה. בראש הצבא עמד ליאון ברונושטיין-טרובצקי, מהפכני כן מקצועי שהפך לאלילם של החיילים. הצבא עצמו לא היה מבנה נוקשה. לא היה לו סגל קצונה מגובש. הגווארדיות האדומות, פלוגות ארעיות של מועלים מגויסים, קצינים ללא סימני דרגות שפחדו מפני הקומיסארים הפוליטיים, ובראשם "הנביא המזויני" טרוצקי, שהוציא להורג ביריה כל קצין שעורר את חשדו — כל אלה לא היו בסיס להפיכה צבאית.

אולם מצב זה השתנה כשקמו הגנרלים הסובייטים הראשונים. הקצינים הפכו שוב מעמד מוגדר, בעל זכויות-יתר רבות. הם התגאו בכישרם המקצועי. המדינה נתנה להם שוב חדר-אוכל מיוחדים, כתפיות רקומות זהב. בשנת 1936 נוצר מחדש התואר "מר-שאל", שלא היה קיים ברוסיה משך למעלה ממאה שנים.

בראש המעמד החדש עמד המרשאל מיכאיל טוחאצ'בסקי. היה זה איש בולט: קצין מקצועי צוער כימי הצאר, שברח משרי הגרמנים כדי להצטרף לצבא המהפכה, מייצר-כנורים חובב ב"שעות-הפנאי, האיש שכמעט כבש את פילין מידי פילטוסקי לולא הפריע לו (כפי שטען הוא ב"הרצאותיו באקדמיה הצבאית של מוסקבה) יוסף סטאלין ברגע המכריע.

טוחאצ'בסקי היה קומוניסט מובהק. הוא המציא תפיסה צבאית חדשה, מתאימה למלחמה מהפכנית: שיתוף בין רצבא התוקף לבין הי מועלים המתמרדים בעורף האויב, כשחיל-הצנחנים, שהוקם על-ידו לראשונה, מהנה את הי קשר.

כשהגיעו לפיסגת הצלחתו, הוצא טוחאצ'בסקי להורג על-ידי סטאלין. האשמה הרשמית: קשר רת קשר עם הנאצים למיגור השלטון הסובייטי. הסיבה האמיתית היתה בירוק הפוכה: טוחאצ'בסקי וקציניו דגלו במלחמה מונעת נגד הנאצים בעוד מועד, בהטלת המשטר הקומוניסטי על אירופה בכוח הצבא האדום. סטאלין, אדם זהיר מטבעו, לא חיבב גישה כזאת — ובמיוחד לא את הסכנה המתגבשת של השתלטות הקצרים. כאן התחיל הטיהור.

שחקני השחמט. מקומו של טוחאצ'בסקי נתפס על-ידי אדם שונה מאד: המרשאל אסטר ז'ניקוב, ראש-המטה החדש ושקט-ההליכות. הי מרשאל, שהיה גנרל בצבא הצאר, היה האדריכל האמיתי של האיסטראטגיה הסובייטית עטורת-הנצחון במלחמת-העולם השנייה. בדיוק כשהגיע לשיאו, מת מאנגינה פקטוריים. רבים מקציניו חשדו שנעזר בכך על-ידי רופאי הקרמלין, שלא טיפלו בו כראוי.

מסביב לשאפוויניקוב התלכדה חבורה קטנה אך חשובה מאד של קציני-מטה, שהיוו "חוג ל"מישחק שחמט". פעמיים בשבוע התכנסו בביתו של המרשאל, בכרברי מוסקבה, שוחחו על הי מצב בעולם, גיבשו דעה של סגלי-הקצונה.

לא היתה זאת מחתרת. סטאלין עצמו ידע על קיום החוג, שמע את דעותיו. היתה זאת תמיד דעה תוקפנית: אנשי שאפוויניקוב קוב רצו להתקיף את גרמניה עוד בשלב הראשון של המלחמה, לפני נפילת צרפת. הם לא היו אנטי-קומוניסטיים. אולם הם רצו להפוך את הקומוניזם לתורה לאומנית רוסית.

סטאלין לחם בסכנה זו בדרך אופיינית. הוא לא יכול היה ל"חסל את המרשאלים בשעת המלחמה. במקום זה נקט בקו הפוך: הוא פתח את שערי המסלגה לפני הצטרפות המוניית של הי קצינים המצטיינים, תוך ויתור על הנהלה המסובך והאיטי הרגיל. הוא החזיר את כל הסמלים הלאומניים לחיים הי סובייטיים, הפך בעצמו למרשאל, דאג לכך שמיטב הנצחונות ייוקפו על חשבונו הי אישי. הוא ביקש למונע בונאפארטיזם על-ידי הפיכת עצמו לבונאפארט יחיד. בכל זאת הריד מותו החטוף של ראש-המטה הי שקט אבן מלבו.

המרשאל והקומויסאר. מקומו של שאפוויניקוב נתפס מיד על-ידי בולגאנין. הוא לא היה חייל מקצועי, אלא חבר הפוליס-בירור שעבר, בראשית המלחמה, לשטח הי (המשך בעמוד 16)

כל העשור לעבא

